

Vlada Crne Gore

Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju

IZVJEŠTAJ

**o sprovođenju Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju za
2025. godinu**

Podgorica, mart 2026. godine

1. Osnov za formiranje i sastav Nacionalnog odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju

Pravni osnov za formiranje Nacionalnog odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju je propisan članom 58 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Sl. list Crne Gore“ br. 30/12, 30/17 i 82/20), gdje je definisano da Vlada Crne Gore osniva Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju radi sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju i davanja preporuka za unaprjeđenje mjera, aktivnosti i tehnoloških postupaka kojima se olakšava obavljanje međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protoka putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte.

Pored nacionalnog zahtjeva, potreba osnivanja Nacionalnog odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju (u daljem tekstu: Odbor za olakšice), proizilazi iz međunarodnih standarda kojima je propisano uspostavljanje tijela koje se bavi pitanjem olakšica u međunarodnom vazdušnom saobraćaju i to:

- Konvencije o međunarodnom civilnom vazduhoplovstvu (Čikago, 7. decembar 1944. godine), kojoj je Crna Gora pristupila 31. januara 2007. godine i 13. marta 2007. godine postala punopravni član Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva (ICAO);
- Međunarodnih dokumenata Evropske konferencije civilnog vazduhoplovstva (ECAC), čiji je Crna Gora punopravan član od 25. juna 2008. godine;
- Multilateralnog sporazuma između Evropske zajednice i njenih država članica i Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Republike Hrvatske, bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, Republike Island, Republike Crne Gore, Kraljevine Norveške, Rumunije, Republike Srbije i Misije privremene uprave Ujedinjenih nacija na Kosovu o uspostavljanju zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja (European Common Aviation Area (ECAA) Agreement), koji je Skupština Crne Gore ratifikovala 9. oktobra 2007. godine, i isti je stupio na snagu 26. oktobra 2007. godine objavljivanjem Zakona o ratifikaciji ECAA Sporazuma („Sl. list RCG“, broj 62/07 i „Sl. list CG – Međunarodni ugovori“, broj 1/11 i 1/25). Ovim Sporazumom Crna Gora se obavezala da implementira međunarodne standarde i, koliko je u mogućnosti, preporučene prakse iz oblasti međunarodnog civilnog vazduhoplovstva.

Po smjernicama međunarodnih zahtjeva, domaćim zakonodavstvom je definisan sastav Odbora za olakšice koji čine: predstavnik organa državne uprave nadležnog za poslove saobraćaja, organa državne uprave nadležnih za vanjske poslove, policijske poslove, turizam, finansije, Agencije za civilno vazduhoplovstvo i organa uprave nadležnog za poslove carine. Takođe, pored stalnih članova Odbora za olakšice, u njegovom radu, po potrebi, učestvuju predstavnici organa državne uprave nadležnih za poslove zdravlja i poljoprivrede, kao i operatora aerodroma i vazdušnog prevoznika.

2. Osnivanje Odbora za olakšice i njegove izmjene

Odbor za olakšice je prvi put osnovan 16. maja 2013. godine kada je Vlada Crne Gore na osnovu člana 58 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Sl. list Crne Gore“, br. 30/12, 30/17 i 82/20), donijela Odluku o osnivanju Odbora za olakšice. Odluka Vlade Crne Gore, objavljena je u „Službenom listu Crne Gore“, broj 33/13, a stupila je na snagu 19. jula 2013. godine.

Odbor za olakšice u ovom sastavu je funkcionisao do 2015. godine kada je zbog određenih kadrovskih promjena u organima državne uprave koji su značajni za rad ovog obora, te problema u radu sa kojim se odbor susretao u prethodnom periodu, donijeta odluka o osnivanju novog saziva Odbora za olakšice. Nova Odluka o osnivanju Nacionalnog odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju objavljena je u Službenom listu Crne Gore, broj 62/15, a stupila je na snagu 10.11.2015. godine.

Nakon ove odluke, Odbor za olakšice je u izabranom sastavu nastavio sa radom do sredine 2018. godine, kada je takođe zbog kadrovskih promjena u organima državne uprave koji su značajni za rad ovog obora konstatovano da iste predstavljaju smetnju za dalji rad. S tim u vezi, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva je pokrenulo proceduru izmjene sastava Odbora za olakšice kroz inoviranu Odluku o osnivanju Odbora za olakšice, koja je usvojena na sjednici Vlade Crne Gore od 27.09.2018. godine. Predmetna Odluka je objavljena u Službenom listu Crne Gore, broj 69/18, a stupila je na snagu 02.11.2018. godine.

Odluka o osnivanju Odbora za olakšice je naknadno izmijenjena u prvom kvartalu 2019. godine kada je zbog nemogućnosti prisustva predstavnika Uprave carina sjednicama Odbora za olakšice, Vlada Crne Gore donijela Odluku o izmjeni Odluke o osnivanju Odbora za olakšice („Sl. list Crne Gore“, br. 17/19), na osnovu koje je promijenjen član Odbora za olakšice odnosno predstavnik Uprave carina. Takođe, predmetna odluka je izmijenjena u 2020. godini zbog promjene člana Odbora iz Ministarstva nadležnog za vanjske poslove i ta izmjena je objavljena kroz Odluku o izmjeni Odluke o osnivanju Nacionalnog odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju („Sl. list Crne Gore“, br. 55/20).

Kako je krajem 2020. godine formiran novi saziv Vlade Crne Gore, što je kao posljedicu imalo određene kadrovske promjene u sastavu državnih organa, od kojih je jedan dio predstavnika tih organa po osnovu svoje funkcije bio član Odbora za olakšice, neophodno je bilo pristupiti izmjenama i dopunama Odluke o osnivanju Odbora odnosno donošenju nove odluke o osnivanju samog Odbora za olakšice. Ovaj proces je zaključen donošenjem Odluke o izmjeni Odluke o osnivanju Nacionalnog odbora za olakšice u vazdušnom saobraćaju („Sl. list Crne Gore“, br. 71/21).

Imajući u vidu da je Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 27.09.2018. godine, donijela Odluku o osnivanju Odbora za olakšice, i kojom je ograničila mandat Odbora na četiri godine, Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 02.11.2022. godine, donijela novu Odluku o osnivanju Odbora za olakšice, koja je stupila na snagu 22.11.2022. godine saobraćaju („Sl. list Crne Gore“, br. 125/22). i kojom je izmijenjen sastav članova Nacionalnog odbora. Nakon Odluke o osnivanju Odbora za olakšice iz 2022. godine, Vlada Crne Gore je na sjednici od 16. januara 2025. godine, donijela Odluku o izmjeni odluke o osnivanju Nacionalnog odbora za olakšice u

Vlada Crne Gore
Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju

vazdušnom saobraćaju, kojom je djelimično izmijenjen sastav članova Nacionalnog odbora, koja je stupila na snagu 8 februara 2025. godine.

3. Nadležnosti Odbora za olakšice

Nadležnosti Odbora za olakšice, propisane Zakonom o vazdušnom saobraćaju („Sl. List Crne Gore“ broj 30/12, 30/17 i 82/20), su:

- da predlaže Nacionalni program za olakšice u vazdušnom saobraćaju;
- dostavlja godišnji izvještaj o sprovođenju programa za olakšice Vladi, do 31. marta tekuće za prethodnu godinu;
- sprovodi mjere i aktivnosti za olakšanje obavljanja međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protoka putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte;
- obavlja i druge poslove u skladu sa Nacionalnim programom za olakšice u vazdušnom saobraćaju.

Pored gore navedenih nadležnosti, predstavnici Odbora za olakšice, u okviru svojih nadležnosti, prate sprovođenje mjera za olakšanje protoka putnika, prtljaga, tereta i pošte definisanih Nacionalnim programom za olakšice u vazdušnom saobraćaju, i po potrebi, pozivaju predstavnike organa državne uprave nadležnih za poslove zdravlja i poljoprivrede, kao i operatora aerodroma i vazdušnog prevoznika da učestvuju u rad Odbora.

4. Rad Odbora za olakšice

Članovi Odbora za olakšice su tokom 2025. godine realizovali i započeli realizaciju više aktivnosti, imajući u vidu da su obaveze koje je imao Odbor za olakšice koji je bio u mandatu do kraja novembra 2022 godine, bile već na isteku rokova za realizaciju, a sjednice predhodnog sastava Odbora, osim sjednice na kojoj je razmatran prijedlog Izvještaja o sprovođenju Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju za 2021 godinu, nijesu održavane.

Nacionalni odbor za olakšice je i tokom 2025. godine aktivno nastavio sa radom i održao 1 sjednicu na kojoj je rješavao niz pitanja iz oblasti olakšica u vazdušnom saobraćaju, a takođe nastavio sa realizacijom aktivnosti iz predhodne godine i započeo nove aktivnosti u cilju realizacije i primjene mjera iz Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju i Annex-a 9 ICAO-a.

Imajući u vidu da u prehodnim godinama nije bilo adekvatnog ažuriranja podataka iz Compliance Check list-i (CC) za Annex 9 sa EFOD platforme ICAO-a, Odbor za olakšice je i tokom 2025. godine nastavio sa ažuriranjem navedenih Check listi u dijelu koji se odnosi na državne organe čiji predstavnici se nalaze u Nacionalnom odboru za olakšice.

U dijelu praćenja primjene mjera sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju, a u cilju praćenja smjernica (Prilog 1) Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju, i preduzimanja aktivnosti na uspostavljanju sistema za slanje informacija o putnicima unaprijed (API) i podataka o putnicima (PNR), nakon stupanja na snagu

Zakona o obradi podataka u vazdušnom saobraćaju radi sprječavanja i otkrivanja krivičnih djela terorizma i drugih teških krivičnih djela ("Službeni list CG", br. 111/2022 od 7.10.2022. godine), u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova – Uprave policije formirana je Jedinica za obradu podataka o putnicima u avio saobraćaju (PIU).

Jedinica za obradu podataka o putnicima je sistematizovana u Odsjeku za kriminalističko obavještajne poslove Sektora za borbu protiv kriminala. Softver je instaliran, radi se na povezivanju sa avio-prevoznicima i njihovim operatorima i prijem podataka.

Međunarodni standardi iz oblasti API i PNR regulative implementirani su kroz usvajanje naprijed pomenutog Zakona o obradi podataka o putnicima u vazdušnom saobraćaju, kao i člana 52a Zakona o graničnoj kontroli, a sve u cilju sprečavanja terorizma i drugih teških krivičnih djela i uspostavljanja veće bezbjednosti na aerodromskim graničnim prelazima.

Sistem prikupljanja podataka o putnicima implementira se u cilju sprečavanja terorizma, teškog kriminala a samim tim i podizanju bezbjednosti na graničnim prelazima.

U svakodnevno radu Jedinica za obradu podataka o putnicima vrši provjeru kvaliteta primljenih podataka od avio kompanija.

Prevoznici su dužni da PIU jedinici dostavljaju podatke o putnicima prikupljene u okviru svog redovnog poslovanja. Podaci se prenose elektronskim putem, koristeći međunarodne smjernice uz osiguranje zaštite podataka lica. Prenos podataka od avio kompanija do našeg sistema se vrši posredstvom provajdera Collins Aerospace ARINC.

Od avio kompanija koje svoje sjedište imaju u zemljama EU, PIU jedinica, dobija API podatke, a od avio prevoznika čije sjedište nije u zemljama EU dobijaju se API i PNR podatke.

Prevoznici su dužni PIU jedinici dostavljati podatke najranije 48 sati prije zakazanog vremena polijetanja, a najkasnije 24 sata prije zakazanog vremena polijetanja i ovdje se radi o tkz. PNR podacima.

Prevoznici su dužni API podatke dostavljati jedinici Sektora za borbu protiv kriminala pola sata prije polijetanja (zatvoren chek-in) ili nakon završetka ukrcaja putnika u avion.

Službenici PIU jedinice su osposobljeni za rad na ATSG softveru zahvaljujući obavljenoj obuci koju su obavili sa službenicima američkog CBP-a.

Da bi imali mogućnost saradnje sa nadležnim organima u zemlji (Ministarstvo odbrane, Agencija za nacionalnu bezbjednost, Uprava carina, Poreska uprava, nadležno tužilaštvo i sudovi...) i inostranstvu, izradjeno je više dokumenata koji su usvojeni ili su u procesu usvajanja ili izrade teksta, jer su oni osnov za buduću saradnju.

Jedinica postupa na osnovu propisano obrazloženog zahtjeva domaćih nadležnih organa ili strane PIU, odnosno Europol, a u cilju sprečavanja i gonjenja KD terorizma i dr. KD. Zahtjev mora biti u pisanoj formi na formularu sastavljenom od PIU jedinice.

Obradjeni podaci se čuvaju 5 godina, a nakon šest mjeseci od dana dostavljanja podaci se automatski depersonalizuju. O načinu čuvanja i postupanja sa pristiglim podacima kontrolu vrši službenik za zaštitu podataka.

Na zahtjev Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva (ICAO), na više upitnika dostavljen je odgovor iz nadležnosti Jedinice za informacije o putnicima, u skladu sa Zakonom o obradi podataka o putnicima u vazdušnom saobraćaju, u cilju sprečavanja i otkrivanja krivičnih djela terorizma i drugih krivičnih djela.

Realizacijom naprijed navedenih aktivnosti vezanih za stavljanje u operativnu upotrebu API i PNR sistema, otklonjen je još jedan nedostatak koji je identifikovan tokom ICAO Audita u

Vlada Crne Gore
Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju

oblasti bezbjednosti i olakšica, koji je realizovan u Crnoj Gori na Aerodromu Podgorica u periodu od 19 do 29 septembra 2023. godine, a koji su se odnosili na implemetaciju odredbi Annex-a 9 ICAO-a. Na taj način Crna Gora je postala jedina zemlja regiona van EU, koja ima API i PNR sistem u operativnoj upotrebi, i na taj način je potpuno usaglašena sa dijelom Annex-a 9 koji se odnosi na API i PNR (Poglavlje 9: PASSENGER DATA EXCHANGE SYSTEMS).

U skladu sa nadležnostima Nacionalnog odbora definisanih Zakonom o vazdušnom saobraćaju koje se odnose ne realizaciju mjera i aktivnosti za olakšanje obavljanja međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protoka putnika, Uprava policije – Sektor granične policije, je tokom 2025.godine, na vazdušnim graničnim prelazima na aerodromima Podgorica i Tivat preduzela značajne aktivnosti u cilju unapređenja efikasnosti graničnih provjera i ukupnog funkcionisanja sistema. U decembru 2025. godine izvršena je modernizacija tehničkih kapaciteta instalacijom nove računarske opreme. Na graničnom prelazu Aerodrom Podgorica instalirano je četrnaest računarskih jedinica, dok je na Aerodromu Tivat instalirano jedanaest novih računarskih jedinica. Takođe, izvršeno je zanzavljanje graničnih štambilja, u skladu sa Pravilnikom o stavljanju otiska štambilja u putne isprave i obrascima potvrda i posebnog lista o ulasku i izlasku iz Crne Gore.

U okviru Twinning projekta „Podrška usvajanju pravne tekovine u oblasti Šengena“ sprovedena je procjena i kategorizacija graničnih prelaza, kao i analiza potrebnih kadrovskih kapaciteta za obavljanje poslova graničnih provjera na prvoj i drugoj liniji kontrole. Granični prelazi na aerodromima Podgorica i Tivat svrstani su u prelaze I kategorije.

I pored značajnih unapređenja u tehničkom smislu, ključni izazovi ostaju nedostatak kadrovskih kapaciteta i kontinuirani rast broja putnika, naročito tokom turističke sezone. Povećan pritisak evidentan je i u segmentu zloupotrebe putnih isprava i bezviznog režima, iako tokom izvještajnog perioda nije bilo značajnijih bezbjednosnih incidenata koji bi ugrozili funkcionisanje vazdušnih graničnih prelaza.

Kako bi se obezbijedila sigurnost, dostupnost i puna funkcionalnost informacionog sistema na graničnim prelazima nadležna služba MUP-a, je tokom 2024 godine permanentno radila na održavanju informacionog sistema a posebno sistema rezervnog i besprekidnog napajanja.

Nadležna služba za IT sistema vršila je i preventivnu provjeru pomenutih sistema i pripremu istih za rad u turističkoj sezoni i u uslovima povećanog broja prelazaka, kako ne bi došlo do zastoja u protoku putnika prilikom ulaska ili izlaska na aerodromima Podgorica i Tivat prilikom obavljanja međunarodnog vazdušnog saobraćaja.

U dijelu praćenja primjene mjera sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju, a u cilju praćenja smjernica (Prilog 3 – Robne olakšice i Prilog 4 – Informacije o ovlašćenom privrednom subjektu - AEO) Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju, i preduzimanja aktivnosti na uspostavljanju procedura za robne olakšice i ovlašćenom privrednom subjektu, Uprava carina je tokom 2025. godine kontinuirano sprovodila aktivnosti usmjerene na unapređenje tehničkih, administrativnih i kadrovskih kapaciteta, sa ciljem smanjenja administrativnih barijera, ubrzanja carinskih procedura i stvaranja uslova za efikasniji protok robe, putnika i pošte.

Modernizacija carinskih postupaka fokusirana je na harmonizaciju, standardizaciju i pojednostavljenje procedura, uz intenzivan razvoj carinskog informacionog sistema kroz nadogradnju postojećih i implementaciju novih rješenja. Poseban akcenat stavljen je na

uvođenje bespapirnog poslovanja, u skladu sa savremenim carinskim propisima i regulativama Evropske unije, čime se ostvaruju preduslovi za interoperabilnost i interkonektivnost sa EU digitalnim carinskim sistemima.

U cilju usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom Evropske unije, kao i odgovora na potrebe domaće ekonomije, tokom 2025. godine doneseni su i unaprijeđeni sljedeći propisi:

Zakon o izmjenama i dopunama Carinskog zakona („Službeni list CG“, br. 160/25);

Zakon o izmjenama Zakona o carinskoj službi („Službeni list CG“, br. 160/25);

Zakon o potvrđivanju Konvencije o zajedničkom tranzitnom postupku („Službeni list CG – Međunarodni ugovori“, br. 10/25);

Zakon o potvrđivanju Konvencije o pojednostavljenju formalnosti u trgovini robom („Službeni list CG – Međunarodni ugovori“, br. 9/25);

Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i carinskih formalnosti („Službeni list CG“, br. 104/25);

Uredba o uslovima i postupku za ostvarivanje prava na oslobođenje od plaćanja uvoznih dažbina („Službeni list CG“, br. 31/25);

Uredba o bližem načinu uništenja robe, prodaje robe i ustupanja robe državi („Službeni list CG“, br. 162/25).

Takođe, Uprava carina učestvuje u izradi Uredbe o slobodnim carinskim prodavnicama, čije se usvajanje planira u trećem kvartalu 2026. godine.

U skladu sa standardima Evropske unije u oblasti partnerstva između carine i poslovne zajednice, nastavljen je razvoj Programa ovlašćenih privrednih subjekata (AEO). Zaključno sa krajem 2025. godine dodijeljeno je ukupno 17 AEO odobrenja, dok su dodatna dva zahtjeva u postupku i očekuje se njihova realizacija tokom 2026. godine.

Pored toga, Uprava carina kontinuirano odobrava različite vrste pojednostavljenja privrednim subjektima, uključujući:

- pojednostavljene deklaracije na osnovu fakture,
- evidentiranje u poslovnim knjigama deklaranta,
- pojednostavljene deklaracije koje ne sadrže neke od podataka,
- pojednostavljenje deklaracije za robu iz različitih tarifnih oznaka
- centralizovano carinjenje,
- samoprocjenu,
- obavezujuće informacije o svrstavanju i porijeklu robe.

Tokom 2025. godine uspješno su realizovane pre-monitoring i monitoring misije Generalnog direktorata za oporezivanje i carinsku uniju (DG TAXUD) u vezi sa primjenom Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema (NCTS).

Na osnovu pozitivnih ocjena, Crna Gora je dobila poziv za pristupanje relevantnim konvencijama, nakon čega je:

implementiran i pušten u rad NCTS na međunarodnom nivou (faza 5 i faza 6 opt-out),

od 1. novembra 2025. godine Crna Gora postala punopravna članica zajedničkog evropskog tranzitnog prostora.

Ovaj sistem omogućava značajno ubrzanje protoka robe i smanjenje administrativnih troškova. Tokom 2026. godine planirana je implementacija faze 6 opt-in, čime će se dodatno unaprijediti postupci kroz mogućnost podnošenja kombinovanih deklaracija.

U izvještajnom periodu, uspješno je realizovan i projekat nadogradnje carinskog informacionog sistema, čime je omogućena potpuna elektronska komunikacija između carinske službe i privrednih subjekata. Time je uvedena bespapirna obrada deklaracija i prateće dokumentacije.

Uprava carina je preduzela i mnogobrojne aktivnosti na stvaranju uslova za početak primjene elektronskog sistema carinskih odluka (CDS), koji obuhvata 29 vrsta odluka i u potpunosti je usklađen sa EU sistemom. Početak primjene planiran je za 1. april 2026. godine, čime će se omogućiti potpuno elektronsko podnošenje zahtjeva i donošenje rješenja.

U septembru 2025. godine pušten je u rad i elektronski sistem za obradu podataka prije prispjeca robe u poštanskom saobraćaju (ePaP), koji omogućava unaprijednu analizu rizika i efikasnije planiranje kontrole.

U decembru 2025. godine potpisan je grant ugovor za realizaciju projekta „Uspostavljanje kontrolnog centra Uprave carina“. Ovaj projekat ima za cilj unapređenje upravljanja granicom, jačanje kapaciteta za nadzor i povećanje bezbjednosti, uz istovremeno olakšavanje legalnih trgovinskih tokova.

U dijelu praćenja primjene mjera sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju, a skladu sa odredbama Annex-a 9 koje se tiču pružanja adekvatne pomoći putnicima sa invaliditetom i putnicima smanjene pokretljivosti (Facilitation of the transport of persons with disabilities) Aerodromi Crne Gore su nastavili sa realizacijom projekta DANOVA NEXT (DRP0200298), koji se realizuje u okviru Interreg Danube Region Programme 2021–2027, kao dio okvira kohezijske politike Evropske unije, sa ciljem unapređenja pristupačnosti transportnog sistema za osobe sa invaliditetom i osobe sa smanjenom pokretljivošću (PRM) u regionu Dunava. Projekat predstavlja nastavak aktivnosti sprovedenih u okviru prethodnog DANOVA projekta (2020–2022) i usmjeren je na razvoj funkcionalne i inkluzivne transportne mreže kroz uvođenje standardizovanih i inovativnih rješenja.

Implementacija projektnih aktivnosti od strane Aerodroma Crne Gore zasniva se na konceptu tzv. ciljane pristupačnosti (targeted accessibility), definisanom na osnovu nalaza detaljne procjene postojećeg stanja i identifikovanih nedostataka u pristupačnosti na Aerodromu Podgorica, kao odabranoj pilot lokaciji. U tom smislu, aktivnosti su usmjerene prvenstveno na unapređenje uslova za osobe sa smanjenom pokretljivošću i osobe sa oštećenjem sluha, kao prepoznate prioritetne kategorije korisnika.

U dosadašnjoj fazi implementacije realizovan je značajan broj pilot aktivnosti koje se odnose na unapređenje fizičkog okruženja i operativnih procesa. Konkretno, sprovedene su sljedeće mjere:

- instalacija indukcionih petlji na šalteru informacija/PRM meeting point-u, u cilju unapređenja komunikacije sa osobama sa oštećenjem sluha,
- nabavka bezmetalnih invalidskih kolica radi efikasnijeg i manje invazivnog sprovođenja bezbjednosnih procedura,
- uvođenje namjenskih električnih vozila za transport PRM putnika između terminala i vazduhoplova,
- uspostavljanje pristupačnog šaltera „izgubljeno-nađeno“ u dolascima, kao prvog potpuno prilagođenog servisnog mjesta za korisnike u invalidskim kolicima.

Sve prvobitno planirane pilot aktivnosti su realizovane u skladu sa definisanim ciljevima projekta. Istovremeno, pilot plan je ažuriran kako bi se dodatno unaprijedio segment pristupačnosti za osobe sa oštećenjem sluha kroz uvođenje interaktivnog digitalnog totoma sa unaprijed snimljenim sadržajem na znakovnom jeziku. Ovaj sistem nije namijenjen za prikaz informacija u realnom vremenu, već predstavlja informativno rješenje koje korisnicima pruža jasno strukturisane i pristupačne informacije o ključnim procedurama na aerodromu.

Navedene mjere direktno odgovaraju na identifikovane nedostatke u pristupačnosti, posebno imajući u vidu strukturu PRM putnika, u kojoj, na osnovu raspoložive statistike, dominantno učešće imaju osobe sa smanjenom pokretljivošću, dok su osobe sa oštećenjem sluha prepoznate kao nedovoljno obuhvaćene postojećim asistivnim rješenjima.

Istovremeno, naglašava se da pilot plan aktivnosti, u skladu sa projektnim okvirom, ne obuhvata isključivo infrastrukturne intervencije, već i tzv. „meke“ – organizacione mjere, kao i razvoj digitalnih rješenja. U tom kontekstu, sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- organizovanje tematskih konsultacija sa relevantnim organizacijama civilnog društva (Savez gluvih i nagluvih Crne Gore, Udruženje multiple skleroze Crne Gore),
- aktivnosti na uspostavljanju savjetodavnog tijela za pitanja pristupačnosti,
- primjena standardizovane metodologije za procjenu pristupačnosti i planiranje mjera unapređenja.

U segmentu digitalizacije, Aerodromi Crne Gore su aktivno učestvovali u razvoju DANOVA NEXT web aplikacije, koja ima za cilj unapređenje dostupnosti i transparentnosti informacija o pristupačnosti usluga i infrastrukture (DanovaNext). Takođe, na zvaničnoj internet stranici Aerodroma Crne Gore uspostavljen je poseban poddomen posvećen pristupačnosti, kao centralna tačka informisanja korisnika. (Airport Accessibility Services)

U narednoj fazi implementacije planirano je dodatno unapređenje digitalnih sadržaja kroz izradu informativnog video materijala na crnogorskom znakovnom jeziku, u saradnji sa Savezom gluvih i nagluvih Crne Gore. Ova aktivnost će biti realizovana po uzoru na postojeći video materijal na međunarodnom znakovnom jeziku, razvijen od strane rumunskog partnera u okviru projekta, uz njegovu adaptaciju na lokalni kontekst.

U okviru sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju za 2025. godinu, uloga Ministarstva vanjskih poslova prepoznaje se kao važan segment ukupnog sistema upravljanja međunarodnim kretanjem putnika. Iako Izvještaj dominantno naglašava aktivnosti drugih institucija (prije svega Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije), efikasna vizna politika i pravovremeno izdavanje viza je jedan od ključnih preduslova za nesmetan protok putnika u međunarodnom vazdušnom saobraćaju.

Vizna politika, kao instrument upravljanja ulaskom stranih državljana, direktno utiče na balans između olakšavanja putovanja i očuvanja bezbjednosti. U tom kontekstu, Ministarstvo vanjskih poslova ima značajnu ulogu u usklađivanju nacionalnog viznog režima sa međunarodnim standardima, posebno sa zahtjevima koji proizilaze iz ICAO Annex 9 i evropskih praksi. Efikasnost viznog sistema doprinosi smanjenju administrativnih barijera, ali i omogućava pravovremenu identifikaciju potencijalnih bezbjednosnih rizika.

Tako je značajno napomenuti da je Ministarstvo vanjskih poslova je u procesu uspostavljanja novog, modernog i interoperabilnog Viznog informacionog sistema (VIS) koji će imati mogućnost umrežavanja sa svim sistemima potrebnim za bezbjedno, ažurno i efikasno

upravljanje granicama. Po uspostavljanju sistema, koje se očekuje do početka ljetnje turističke sezone 2027. godine, novi VIS će biti u mogućnosti da primi zahtjev operatora vazduhoplova i povratno informiše o validnosti i vjerodostojnosti izdate vize, koja će se izdavati u elektronskoj formi.

Kontrola migratornih tokova, kao jedan od ključnih izazova savremenog vazdušnog saobraćaja, zahtijeva integrisan pristup više institucija. U tom smislu, Ministarstvo vanjskih poslova ima preventivnu funkciju kroz postupak izdavanja viza, gdje se već u ranoj fazi može izvršiti procjena rizika od nezakonitih migracija. Time se rasterećuje sistem granične kontrole i doprinosi efikasnijem upravljanju dolascima na aerodromima. Dalje unapređenje koordinacije između ovog ministarstva i ostalih nadležnih organa, posebno u dijelu razmjene podataka i usklađivanja procedura, predstavlja važan preduslov za efikasno funkcionisanje sistema olakšica i bezbjednosti u međunarodnom vazdušnom saobraćaju.

Kontrola migratornih tokova, kao jedan od ključnih izazova savremenog vazdušnog saobraćaja, zahtijeva integrisan pristup više institucija. U tom smislu, Ministarstvo vanjskih poslova ima preventivnu funkciju kroz postupak izdavanja viza, gdje se već u ranoj fazi može izvršiti procjena rizika od nezakonitih migracija. Time se rasterećuje sistem granične kontrole i doprinosi efikasnijem upravljanju dolascima na aerodromima. Dalje unapređenje koordinacije između ovog ministarstva i ostalih nadležnih organa, posebno u dijelu razmjene podataka i usklađivanja procedura, predstavlja važan preduslov za efikasno funkcionisanje sistema olakšica i bezbjednosti u međunarodnom vazdušnom saobraćaju.

U okviru sprovođenja Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju za 2025. godinu, djelovanje Ministarstva turizma Crne Gore u prethodnoj godini odnosilo se na kontinuirane aktivnosti na planu razvoja novih tržišta kroz jačanje avio-dostupnosti i brojne inicijative na planu bilateralne saradnje. Sa nadležnim službama Bugarske i Italije, pokrenuta je zajednička inicijativa povezivanja destinacija prema udaljenim tržištima, po principu „moj gost je tvoj gost“. Inicijativa „Bridging Destinations“ okupila je veliki broj evropskih zemalja i već su organizovane dvije međunarodne konferencije, u Crnoj Gori i Italiji, što potvrđuje da region prepoznaje značaj zajedničkog nastupa.

U izvještajnom periodu vrlo intenzivno se radilo na unapređenju avio-povezanosti, svjesni da dostupnost predstavlja ključni faktor konkurentnosti svake turističke destinacije.

Značajno je istaći, da je Ministarstvo saobraćaja pokrenulo inicijativu za uvođenje linija od javnog interesa čime će se dodatno finansijski motivisati avio kompanije da uvedu linije koje su značajne za državu. Ministarstvo turizma je za potrebe opravdanosti inicijative, uradilo i dostavilo analizu avio- linija koje bi bile značajne u pravcu unapređenja avio-dostupnosti Crne Gore.

Što se tiče međunarodne saradnje tokom 2025. godine, posebno bi trebalo istaći učešće delegacije Crne Gore (predstavnicu Ministarstva saobraćaja i Agencije za civilno vazduhoplovstvo) na Konferenciji vezanoj za olakšice u vazdušnom saobraćaju koja je organizovana od strane Međunarodne organizacije civilnog vazduhoplovstva (ICAO) u Dohi – Katar u aprilu mjesecu, na kojoj je učestvovalo više od 2000 delegata iz 138 država i 17 međunarodnih organizacija, pod sloganom „Saradnja, efikasnost i inkluzivnost.“

Tokom Konferencije, stručni paneli i diskusije na visokom nivou obuhvatili su nekoliko ključnih tema:

- Digitalna transformacija u upravljanju granicama: Stručnjaci su pokazali kako biometrijske tehnologije unapređuju obradu podataka putnika. Direktorijum javnih ključeva ICAO sada ima 104 države učesnice, validirajući preko 2 milijarde e-pasoša širom sveta.
- Međuagencijska koordinacija: Diskusije su pokazale da je samo 33% država članica imalo aktivne nacionalne odbore olakšice u smislu koordinacije tokom pandemije COVID-19. Jačanje ovih odbora je neophodno u smislu budućih odgovor na slične krize.
- Olakšice u transportu roba - kargo: Iako vazdušni teret predstavlja samo 2-3% globalne trgovine po obimu, on čini 35% vrijednosti globalne trgovine. Predstavnici Svjetske carinske organizacije istakli su kao ključnu stvar potrebu za usklađenošću između revidirane Kjoto konvencije i standarda ICAO radi pojednostavljenja procedura za promet roba - tereta.
- Otpornost javnog zdravlja: Konferencija je ispitala strategije za održavanje bezbjednog međunarodnog vazdušnog saobraćaja tokom vanrednih situacija u javnom zdravlju, uz napomenu da 85% država članica sada učestvuje u programu ICAO „Saradnja u sprječavanju i upravljanju događajima u javnom zdravlju u civilnom vazduhoplovstvu“ (CAPSCA).

5. Buduće aktivnosti

U narednom periodu, predstavnici Odbora za olakšice će u sklopu rada samog odbora razmatrati inicijative i postupke, koji će za cilj imati implementaciju međunarodnih regulatornih zahtjeva i preporučene prakse kroz zakone i podzakonske akte iz nadležnosti svih organa koji učestvuju u sistemu sprovođenja olakšica u vazdušnom saobraćaju.

Takođe, predstavnici Odbora za olakšice će u cilju obučavanja pohađati adekvatne trening programe i prisustvovati radnim sastancima sa ciljem sticanja odgovarajućih kvalifikacija za uspješno obavljanje uobičajenih aktivnosti na polju olakšica u vazdušnom saobraćaju.

Imajući u vidu da je dvogodišnjim planom ICAO-a ECAC-a (Evropska konferencija civilnog vazduhoplovstva) za 2025 i 2026 godinu, poseban akcenat stavljen na Annex-9 i ECAC Doc 30, Part I (Facilitation - Olakšice) u dijelu :

- Najboljih praksi u uspostavljanju nacionalnih odbora država u regionu
- Podsticanje međusektorske i međuagencijske saradnje
- Rješavanje novih izazova i podsticanje saradnje radi povećanja efikasnosti u ostvarivanju zadatih ciljeva.
- Podsticanje međunarodnog partnerstva u cilju postizanja i ostvarenja zajedničkih ciljeva
- Korištenje globalne i evropske ekspertize za pokretanje lokalnih inicijativa,

članovi Odbora će učestvovati u predstojećim nacionalnim, regionalnim i međunarodnim aktivnostima, u cilju realizacije navedenog plana i davanja preporuka za unapređenje mjera,

Vlada Crne Gore
Nacionalni odbor za olakšice u vazdušnom saobraćaju

aktivnosti i tehnoloških postupaka kojima se olakšava obavljanje međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protok putnika, prtljaga, tereta i pošte.

Dodatno, u sklopu redovnih aktivnosti, predstavnici Odbora za olakšice će u domenu svojih mogućnosti sprovoditi aktivnosti u cilju praćenju sprovođenja mjera za olakšanje obavljanja međunarodnog vazdušnog saobraćaja i protoka putnika, prtljaga, tereta i/ili pošte, u okviru nacionalnih propisa i aktivnosti koje sprovode državni organi u Crnoj Gori.

U narednom periodu, članovi Odbora će nakon ažuriranja kompletnih Compliance Check listi (CC) za Annex 9 sa EFOD platforme ICAOa, uraditi analizu postojećeg Nacionalnog programa za olakšice u vazdušnom saobraćaju, koja će dati dalje smjernice u vezi njegovih izmjena i dopuna, a što je planirano realizovati do kraja 2026. godine.

PREDSJEDNIK
Aleksandar Novović

